

Memo ambtelijke en bestuurlijke werkconferentie ODZOB 14 maart 2019

Project innovatief Regionaal Meetnet Luchtkwaliteit & Geluid met Gezondheidsmonitoring en burgerparticipatie

In deze memo wordt een algemene toelichting gegeven op het plan om te komen tot een innovatief regionaal meetnet lucht & geluid. Daarbij is er onder andere aandacht voor de volgende aanvullende documenten (zie bijlagen) en onderwerpen:

1. Het bijgevoegde plan van aanpak, inclusief doel en opzet voor het Innovatieve Regionale Meetnet Luchtkwaliteit & Geluid, burgerparticipatie en gezondheidsmonitoring.
2. Het model voor de governance, zoals verwoord in het plan van aanpak.
3. De beoogde rol en positie van de ODZOB – verzorgen van het project- en contractmanagement en bijdrage aan de business case - binnen het Innovatief Regionaal Meetnet Luchtkwaliteit & Geluid.
4. De bijgevoegde intentieverklaring, die aan 20¹ gemeenten van de regio Zuidoost-Brabant zal worden voorgelegd.
5. Het bijgevoegde convenant, die door het dagelijks bestuur en de andere partners van het meetnet zal worden ondertekend.

Aanleiding

De aanleiding is de noodzakelijke monitoring op het gebied van gezondheid in het kader van de Omgevingswet, duurzame gezonde verstedelijking, ontwikkelingen vliegveld en transitie landelijk gebied. Een meetnet draagt aan deze monitoring bij. In bijgevoegd plan van aanpak staan de opzet van het meetnet, de beoogde toepassingen en de innovatieve samenwerking beschreven.

Toelichting

Door de komst van de Omgevingswet is in het kader van gezondheid noodzakelijk om omgevingskwaliteit te monitoren en te evalueren. Als geschikt monitoringsinstrument voor lucht is een goed werkend luchtmeetnet mogelijk. Naast de Omgevingswet, waarin gezondheid een prominente plaats krijgt, speelt ook de duurzame, gezonde leefomgeving, de ontwikkelingen rondom het vliegveld en de transitie van het landelijk gebied een belangrijke rol in de behoefte aan een meetnet, alsmede de opgaves in het stedelijk gebied waaronder de geprognosticeerde toename van 60.000 woningen, met alles wat daarbij hoort zoals bereikbaarheid en mobiliteit. Samenwerking op het gebied monitoring en gezondheid worden ook ingegeven vanuit de Brabantse Health deal. Daarnaast heeft de kring van gemeentesecretarissen van de 21 gemeenten een gezamenlijke ambitie bepaald als het gaat om samenwerking in het kader van de Omgevingswet, waarin dit goed past.

¹ Alle regiogemeenten minus gemeente Eindhoven als partner en mede-initiatiefnemer.

In 2012 is het burgerinitiatief AiREAS² in de gemeente Eindhoven gestart met een experimenteel luchtmeetsysteem, verder genoemd ILM 1.0. Dit project hield onder andere in het meten van NO_x, fijnstof, ozon, temperatuur en ultrafijn stof. In deze 1e fase is veel ervaring opgedaan met het meten van luchtkwaliteit. Vanwege alle bovengenoemde ontwikkelingen en de komst Omgevingswet is nu het moment gekomen om een innovatief meetnet luchtkwaliteit voor de gehele regio in te richten. Dit houdt in het opschalen van ILM 1.0 naar de regio Zuidoost-Brabant en verder te professionaliseren door onderzoek en ontwikkeling. De ligging van ZO Brabant en de milieubelasting van de regio zelf (stedelijk gebied, platteland/veehouderijen, groeiende civiel luchtverkeer) maken dat de milieu-gezondheidslast op een aantal plekken cumuleert tot twee maal het landelijk gemiddelde en daarmee vergelijkbaar met de gezondheidslast van elke dag roken.

De beoogde groei van de regio (60.000 woningen, dit is ruim 100.000 inwoners, erbij in 2040) vergt goede ruimtelijk keuzes voor die ontwikkelingen en het terugdringen van de milieu-gezondheidslast

Naast het monitoren van luchtkwaliteit is ook geluid een belangrijk thema in relatie met gezondheid. In het plan van aanpak is ook een voorstel om gefaseerd vanaf 2020, of zoveel eerder als financiering geregeld is, geluid als te monitoren thema in het meetnet op te nemen. In 2019 kunnen wel met de gemeenten voorbereidende werkzaamheden worden uitgevoerd door het opstellen van een meetplan geluid.

Een ongezond binnen- en buitenmilieu veroorzaakt 4 procent van de ziektelast, met luchtverontreiniging als de belangrijkste oorzaak. Een slechte luchtkwaliteit geeft een verhoogd risico op hart- en vaatziekten en luchtwegaandoeningen. Ook de niveaus van geluidbelasting zullen in de komende jaren toenemen als het gevolg van de verwachte toenemende bevolkingsdichtheid, voortgaande verstedelijking, energie besparende maatregelen en groei van het auto-, vracht- en vliegverkeer. Een te hoge geluidbelasting kan leiden tot onder andere hinder, slaap- en concentratieproblemen, en ook tot hoge bloeddruk en verhoogde niveaus van het stresshormoon cortisol, die het risico op hart- en vaatziekten en op psychische aandoeningen verhogen.

Het plan dat nu voorligt voorziet in een start van het regionale meetnet voor luchtkwaliteit in 2019 en het gefaseerd invoeren van het meetnet voor geluid vanaf 2020. De concrete invulling van het Innovatief Regionaal Meetnet Luchtkwaliteit & Geluid bestaat uit de afname van 24/7 meetdata, inclusief data kalibratie, validatie en analyse middels een jaarlijkse rapportage op basis van een netwerk van 50³ CAIREBoxen waarmee o.a. fijnstof (PM₁, PM_{2.5} en PM₁₀), stikstofdioxide (NO₂), ozon (O₃), temperatuur en relatieve vochtigheid wordt gemeten. Het meetnet heeft drie aandachtsgebieden: stedelijk gebied, landelijk gebied en Airport Eindhoven. Daarnaast wordt voorzien in aanvullende meetcampagnes die betrekking hebben op o.a. veehouderij & gezondheid. Het meetnet maakt door de beschikbaarheid van 24/7 meetdata toezicht op afstand en preventief handelen mogelijk. Het milieu meetnet vormt een

² AiREAS is een coöperatieve vereniging gebaseerd op lidmaatschappen die zich verbinden aan het hogere doel van gezondheid, luchtkwaliteit en mobiliteit. In de vereniging wordt dynamisch clusteren toegepast dat ontstaat in het samen, multidisciplinair bedenken van prioriteiten, aandachtsgebieden, vooruitstrevende projecten of onderzoeken op basis van sustainocratie (een combinatie van Sustainable Human Progress (duurzame menselijke evolutie) en Democratie (onze vrijheid om prioriteiten te kiezen) op basis van de vijf kernwaarden Gezondheid, Veiligheid, Samenredzaamheid, Bewustwording en Basisbehoeften.

³ Afhankelijk van deelname. Circa de helft van de 50 meetboxen zijn voorzien voor Eindhoven, vanwege het feit dat in en direct rondom Eindhoven de milieuproblematiek op zodanige wijze cumuleert dat vraagt om een fijnmazige opstelling van meetpunten.

aanvulling op andere meetnetten in de regio zoals van nitriet en mest in water, verkeersstromen in de regio.

Beoogd effect

Het beoogd effect is handvatten te creëren voor een gezondere leefomgeving in Zuidoost-Brabant. Door het meetnet verder uit te bouwen en te professionaliseren, met samenwerkende partners, genereert dit project veel kennis en maakt nieuwe innovatie mogelijk, zowel regionaal als lokaal. Door meer kennis en inzicht in de luchtkwaliteit en geluidniveaus in een gebied, kan gezondheid actief worden betrokken bij de besluitvorming over ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Daarnaast kunnen door het ontwikkelen en toepassen van slimme meetsystemen en innovatie van sensortechnieken inwoners bewust worden gemaakt van het effect van hun eigen gedrag en gedragsverandering (burgers) en kan beleidsaanpassing (overheid) mogelijk worden gemaakt. Het perspectief van het beoogde meetnet is dat we over vijf jaar weten hoe we de omgevingskwaliteit zo efficiënt mogelijk, tegen substantieel lagere kosten (mede vanwege ontwikkelde nieuwe sensoren) blijvend kunnen monitoren. Dat we weten hoe we de emissies van allerlei milieubronnen op maat kunnen reduceren. En dat we gezondheid integraal in de ruimtelijk-economische ontwikkeling van de regio uitwerken.

Samenvattend draagt het meetnet bij aan de opgaven van de Omgevingswet:

- Gezondheid inzichtelijk maken en betrekken bij de afwegingen voor het fysieke domein;
- De kwaliteit van de fysieke leefomgeving monitoren, inclusief toezicht op afstand;
- Het bevorderen van structurele samenwerking tussen burgers (AiREAS), kennisinstellingen (IRAS, RIVM, TNO), bedrijven én overheden die een rol en verantwoordelijkheid hebben in het kader van de Omgevingswet, 21 gemeenten, provincie, GGD, ODZOB op een cocreatieve manier.
- Het samenwerken met kennisinstituten is hierbij een extra win-win situatie.

Fasering

Voor het meetnet wordt een fasering gehanteerd die gericht is op het inrichten van een basisscenario voor het meten van luchtkwaliteit (fase 1, 2019), de aanvulling door het inrichten van het basisscenario voor geluid (fase 2, 2020 of eerder als financiering rond is) en het uitbouwen van het meetnet tot het ontwikkelscenario (fase 3, vanaf 2020) door het toevoegen van een derde laag in de vorm van citizen science.

Financiële onderbouwing en intentieverklaring.

Met de bijgevoegde intentieverklaring willen we het benodigde commitment verkrijgen dat nodig is voor een sluitende business case. De kosten voor het basisscenario, dat ingevoerd wordt in de eerste fase en bestaat uit het plaatsen van 50 CAIREboxen voor lucht, bedragen € 605.000,- per jaar. De provincie draagt € 200.000,- bij, gemeente Eindhoven € 150.000,- en ODZOB via collectieve taken € 100.000,-. Dat betekent dat nog dekking wordt gezocht voor een bedrag van € 150.000,- per jaar. Voor € 55.000,- wordt getracht hierin te voorzien door een extern fonds. Om de business case voor de eerste fase (basis meetnet lucht) sluitend te maken wordt een beroep gedaan op een individuele bijdrage van € 7.500,- per regiogemeente (exclusief de gemeente Eindhoven die reeds € 150.000,- bijdraagt). Daarnaast is een scan gemaakt om de kansen om aan te haken op Europese fondsen en subsidies in beeld te brengen. Gedurende de eerste fase worden de benodigde acties ondernomen om op basis van cofinanciering multiplier effecten concreet te verzilveren, inclusief mogelijke bijdragen van het Rijk.

Argumenten en onderbouwing (corresponderend met de op pagina 1 genoemde onderdelen)

- 1.1 In de Omgevingswet staat dat gezondheid als volwaardig thema in de afwegingen bij de besluitvorming over van ruimtelijk-economische ontwikkelingen moet worden betrokken.***

Eén van de thema's bij gezondheid is luchtkwaliteit. Het luchtmeetnet geeft het noodzakelijke, extra inzicht en meer locatie specifieke informatie, aanvullend op het bestaande landelijke luchtmeetnet en de gebruikte modellering, zodat dit op een betere manier kan worden meegewogen bij de ontwikkelingen en de kwaliteit van de leefomgeving kan worden behouden en verbeterd.

- 1.2 Het meetnet geeft 24/7 inzicht in cumulatieve milieulast van geluid en lucht in de regio.***

Ook cumulatie speelt een belangrijke rol bij de uitvoering van de Omgevingswet.

Op dit moment beschikken gemeenten vaak alleen over wettelijke milieu-rekenmodules en periodieke gezondheidsbelevingsonderzoeken. Maar zoals wel wordt gezegd: "Meten is Weten"! Door het extra inzicht kan gewerkt worden aan het terugdringen van de cumulatieve milieu-gezondheidslast.

- 1.3 Het meetnet maakt mogelijk cumulatieve jaartrends vast te leggen, maar laat ook afwijkingen/peken meteen zien 24/7 in de lucht).***

Met het meetnet kan daarmee alerter toezicht/handhaving worden ingezet (opsporen en aanpakken van de bron). Daarmee vindt een verschuiving plaats van incidentbestrijding (nu) naar integraal gebiedsmanagement (toezicht op afstand)⁴, het duiden van bronnen en het creëren van handelingsperspectief.

- 1.4 Het luchtmeetnet geeft in combinatie met een aanvullend onderzoek gezondheid & veehouderij (door IRAS) beter inzicht in gezondheidseffecten veehouderijen (wat komt er uit de stallen, hoe ver reikt dat, effect op Natura 2000-gebieden, e.d.).***

Rond veehouderijen is veel discussie voor wat betreft de verspreiding van fijn stof, zoonosen en endotoxines. De resultaten van het meetnet en het aanvullende gezondheidsonderzoek zijn bruikbaar voor (beleids)beslissingen omtrent de transitie van het landelijk gebied en het behoud van natuur/Natura 2000 gebieden

- 1.5 Het luchtmeetnet geeft inwoners de mogelijkheid om inzicht te krijgen in de omgevingskwaliteit en draagt hierdoor bij aan een grotere betrokkenheid.***

Het inzicht van inwoners in de omgevingskwaliteit, gefaciliteerd door AiREAS, vergroot de betrokkenheid en het inzicht in het effect van het eigen gedrag. Door deze bewustwording zullen inwoners eerder geneigd zijn bij te dragen aan het bereiken van de gewenste/beoogde omgevingskwaliteit van de eigen leefomgeving. Dit mede dank zij de mogelijkheid van zelf meten door buurten/begeleid door lokale buurtinitiatieven, die kunnen aanhaken bij het meetnet.

- 1.6 Het meetnet maakt eigenstandig vervolgonderzoek van deelnemers (en anderen; open data) mogelijk.***

Het meetnet is een systeem waarbij de data openbaar is en toegankelijk voor derden. Dit betekent dat derden de data kunnen gebruiken voor eigen vervolgonderzoek. Bijv gezondheidsonderzoek IRAS gericht op COPD en AiREAS burgerparticipatie gericht op gezonde leefomgeving en -leefstijlen.

- 1.7 De aanpak organiseert structurele verbindingen tussen overheden, hightech, kennisinstellingen en inwoners.***

Deze multiple helix zorgt voor meer dwarsverbanden tussen de betrokken organisatie en zorgt ervoor dat wetenschappelijke kennis breder beschikbaar wordt en breder kan worden toegepast op lokaal niveau.

- 1.8 De opzet van het meetnet maakt, door de open structuur en open data, gedurende de pilotperiode innovatieve doorontwikkeling mogelijk.***

⁴ N.B. Het beoogde meetnet lucht en geluid maakt gebiedsmonitoring in de regio completer. Waterschappen en gemeenten beschikken al enkele jaren over een monitoringssysteem voor nitriet in oppervlaktewater. Waterschap Aa en Maas heeft recent een mestsensor toegevoegd.

ILM 2.0 is geen eindpunt. Uit ILM 1.0 is wel gebleken dat de innovaties op het gebied van het meten van lucht en geur, nog lang niet uitontwikkeld zijn. Door het open systeem kan iedere willekeurige partij gebruik maken van de data en ervan gebruik maken voor zijn/haar eigen Research en Development. Bedrijven met innovatieve sensortechnieken kunnen aanhaken bij het meetnet zodat het een broedplaats is voor onderzoek & ontwikkeling.

1.9 De kring van gemeentesecretarissen van de 21 gemeenten heeft een gezamenlijke ambitie bepaald als het gaat om samenwerking in het kader van de Omgevingswet; dit initiatief past goed in deze ambitie.

De drie sporen zijn samen leren, samen digitaliseren, informatie uitwisselen en adviseren en samen ontwikkelen. Het meetnet draagt bij aan deze drie sporen. Het meetnet maakt het mogelijk dat we samen de kwaliteit van de fysieke leefomgeving beter leren kennen. Het meetnet is een innovatie op het gebied van data, data- en informatieverwerking en het meetnet is een onderzoeks- en ontwikkelingsproject op het gebied van technologische en sociale innovaties. Het meetnet sluit aan op de wijze van samenwerken in het kader van de Omgevingswet.

2.1 Het governancemodel geeft AiREAS een rol waarin burgerparticipatie een belangrijke plaats heeft.

AiREAS heeft als burgerinitiatief een belangrijke rol in het meetnet. Hiermee spelen we in op de veranderende (terugtrekkende) rol van de overheid en het groeiende belang van burgerparticipatie. Dit sluit ook prima aan op de manier van werken die de Omgevingswet beoogt. Naast AiREAS kunnen andere burgerinitiatieven een rol krijgen, mits ze aansluiten op de doelstellingen van het meetnet.

2.2 Het project is innovatief en heeft mede hierdoor ook een innovatieve governance / organisatie nodig.

Vanwege de open structuur van het project, de input van de deelnemers, die soms tevens uitvoerders zijn, is het noodzakelijk om een governance-model te gebruiken waarin duidelijk wordt wie waarvoor verantwoordelijk is, wie opdracht geeft en wie controleert. In het opgestelde governance-model zijn de relaties gelegd en is het model verder uitgeschreven (zie plan van aanpak).

3.1 Voor het projectmanagement is een partij nodig die ervoor zorgt dat afspraken worden vastgelegd en partijen zich aan afspraken houden (contractmanagement).

De ODZOB voert momenteel het contractmanagement uit voor de collectief ingekochte duurzame energie voor gemeenten. ODZOB heeft hier ervaring mee en zien het managen van de afspraken rond het meetnet 2.0 als een soortgelijke taak die de dienst uit kan voeren.

3.2 Naast contractmanagement is ook projectleiding nodig, voor bijv. het coördineren van het project, communicatie, secretariaat van de bestuurlijke stuurgroep, regiegroep en evt. werkgroepen, etc.

In het verleden voerde AiREAS het projectmanagement uit. Door opschaling naar de regio ligt het voor de hand om dit op een andere manier professioneel te organiseren. Een logische opvolger is gevonden in de ODZOB omdat ODZOB fungeert als spin in het web in de regio. Bovendien heeft ODZOB ervaring in het contract- en projectmanagement voor de collectieve inkoop energie en energiemonitoring. De kosten voor het projectmanagement wordt gedekt uit het budget dat beschikbaar is gesteld voor het meetnet uit het fonds voor de collectieve taken.

3.3 De wens om project- en contractmanagement goed te borgen is ook geuit door verschillende partners van het meetnet.

Vanuit de verschillende partners is de wens geuit om professionaliteit toe te voegen aan de samenwerking met AiREAS. Het is uit oogpunt van rolhygiëne niet wenselijk om dit door AiREAS zelf te laten uitvoeren. ODZOB kan als GR die rol namens al de deelnemende gemeenten en provincie vervullen waarmee tevens het toezicht op de regionale schaal van het meetnet geborgd is.

4.1 In de bijgevoegde intentieverklaring staat dat de deelnemers zich committeren aan het project en het eens zijn met en zich inzetten voor de te bereiken doelen en gewenste resultaten.

Op het moment van schrijven is de businesscase nog niet volledig gesloten. Met de ondertekening van de intentieverklaring wordt in elk geval het commitment van de deelnemende gemeenten duidelijk

en kan alsdan gezien worden voor welk bedrag aanvullende financiering nodig is om de geraamde kosten volledig te dekken. Met dat inzicht wordt de business case verfijnd alvorens contracten kunnen worden opgesteld.

- 4.2 *Het meetnet biedt alle deelnemers meerwaarde (zie plan van aanpak), maar verwacht tevens een inspanning en/of financiële bijdrage van de deelnemers. Daarom is gewenst dat alle deelnemers de intentieverklaring ondertekenen.*

Zonder intentieverklaring zijn de deelnemers niets verplicht ten opzichte van elkaar. Om het project uit te kunnen voeren, is wel commitment nodig.

- 5.1 *Het convenant bestempelt het benodigde commitment tussen de deelnemende en uitvoerende partners.*

Door het (laten) ondertekenen van het convenant spreken de partners de intentie uit zich aan het project te verbinden. Dat bevordert het commitment dat nodig is voor het vertrouwen en de samenwerking.

- 5.2 *Met de getekende convenanten is duidelijk dat de deelnemende partners zich committeren aan het project en het eens zijn met en zich inzetten voor de te bereiken doelen en gewenste resultaten.*

Op het moment van schrijven is de businesscase nog niet volledig gesloten. Met de ondertekening van de convenant wordt het commitment van de deelnemende partners duidelijk en kan alsdan gezien worden voor welk bedrag aanvullende financiering nodig is om de geraamde kosten volledig te dekken. Met dat inzicht wordt de business case verfijnd alvorens contracten kunnen worden opgesteld.

Kanttekeningen en onderbouwing (corresponderend met de op pagina 1 genoemde onderdelen)

- 1.1 *De business case is nog niet sluitend.*

Voor de basis van het meetnet luchtkwaliteit is een bedrag noodzakelijk van € 605.000 per jaar voor een periode van 5 jaar (exclusief derde en vierde laags metingen t.b.v. burgerparticipatie⁵). Tot nog toe is een bedrag van € 450.000 per jaar beschikbaar (Provincie € 200.000, Gemeente Eindhoven € 150.000, ODZOB Collectieve Taken € 100.000). Middels dit voorstel wordt een bedrag van € 7.500 per deelnemende regio gemeente per jaar gevraagd. Dit voorziet in € 150.000. Aanvullend worden externe fondsen benaderd en worden acties ondernomen om op basis van cofinanciering een beroep te doen op Europese subsidiefondsen en een bijdrage vanuit het Rijk.

- 1.2 *Er is mogelijk sprake van staatssteun.*

Juridisch onderzoek heeft uitgewezen dat de overheidsopdracht kan worden betiteld als Onderzoek & Ontwikkeling waarbij er balans is tussen de marktconforme kosten en de intellectuele baten. Door de titel Onderzoek & Ontwikkeling is het inzicht dat dit valt onder de uitzonderingsregels voor Europese aanbesteding. En er is sprake van een marktconforme O&O transactie. Met leveranciers wordt contractueel afgesproken dat een percentage van de mogelijke latere opbrengsten uit door de onderzoek & ontwikkeling verkregen winsten wordt gestort in een fonds dat ter beschikking komt aan burgerparticipatie.

- 1.3 *Onder bepaalde voorwaarden is de BTW terug te vragen*

Of de BTW terug te vragen is, is van een groot aantal factoren afhankelijk. De inzet is gericht op een overheidsopdracht waarbij BTW compensatie mogelijk is. Indien de BTW onverhoopt niet terug te vragen is, dan valt het project 21% duurder uit. Op basis van juridisch onderzoek wordt aangenomen dat terugvordering via het BTW compensatiefonds mogelijk is.

⁵ Eerste laag is landelijke meetnet van RIVM, tweede laag zijn de CAIREboxen van TNO (basis van het voorgestelde meetnet 2.0), derde laag wordt gevormd door minder nauwkeurige sensortechnieken en de vierde laag zijn metingen door burgers zelf (appjes, citizens science).

1.4 In de Omgevingswet staan regels omtrent monitoring. De vraag is of monitoring moet worden uitgevoerd middels metingen of dat er ook andere mogelijkheden zijn.

Duidelijk dat “Meten is weten” steeds belangrijker wordt. Middels dit project is het mogelijk een bijdrage te leveren aan het debat over hoe je kunt monitoren. De inzet is ook gericht op het betrekken van het Rijk (ministeries van BZK, LNV, I&W) bij het Meetnet gezien de relatie met Omgevingswet.

1.5 Het projectresultaat is vooraf niet voor 100% te beschrijven.

Het uiteindelijke resultaat van het project is van meerdere factoren afhankelijk. Onbekend is in welke mate nieuwe innovaties en vervolgonderzoeken zullen gaan leiden tot nieuwe inzichten, lagere kosten voor een blijvend sensormetnet en welke nieuwe sensoren (roet, geur, etc.) ontwikkeld zullen worden. Hoe dan ook zal het meetnet een belangrijke bijdrage leveren aan het inzicht in de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Middels dit project is het mogelijk een bijdrage te leveren aan het ontwikkelen van innovaties.

1.6 Onduidelijk wat het resultaat van het ‘aanvullende gezondheidsonderzoek’.

In het meetplan van TNO en RIVM is het onderdeel ‘gezondheidsonderzoek’ nog niet helemaal uitgewerkt. Uit de afspraken met de deelnemers, waaronder ook GGD, zal duidelijk moeten worden hoe het gezondheidsonderzoek ingevuld kan worden en wat het beoogde resultaat is.

1.7 Wettelijke basis meetresultaten onduidelijk

We hebben hier te maken met een innovatieve ontwikkeling en dit is onderdeel van dit type innovaties. Voor dit project bewaakt RIVM de kwaliteit door o.a. kalibratie met het RIVM meetnet. Ook is RIVM betrokken bij het tot stand brengen van een Europese Kwaliteitsstandaard voor sensor meettechnieken. Door de bijdrage van RIVM snijdt het mes aan twee kanten. RIVM kan de resultaten gebruiken voor hun bijdrage aan de Europese standaard en RIVM kan ons adviseren over de kwaliteit en nauwkeurigheid van het meetnet.

1.8 Afbreukrisico als partners vroegtijdig hun deelname staken.

Het afbreukrisico dat kan ontstaan doordat partners eerder hun deelname beëindigen wordt beperkt doordat er geen investeringen plaatsvinden maar een dienst wordt afgenomen. Daarnaast zullen contractueel afspraken worden gemaakt hoe te handelen in deze situatie.

2.1 Complexe governance

De beoogde co-creatieve samenwerking is innovatief. Dit vergt heldere governance, die ogenschijnlijk complex is. Enerzijds is het uitgangspunt dat alle partners op gelijkwaardig niveau betrokken zijn, anderzijds is aansturing op de uitvoering en toetsing op de beoogde resultaten noodzakelijk om ervoor te zorgen dat democratische legitimatie plaatsvindt. Hiermee wordt bedoeld dat verantwoording kan worden afgelegd aan de deelnemende (gemeenten en provincie) besturen, zonder dat de overheid het initiatief teveel naar zich toe wil trekken. De aansturing en de toetsing hebben we georganiseerd via een bestuurlijke stuurgroep en een ambtelijk regiegroep. In de stuurgroep zijn de financierende overheden vertegenwoordigd. In de regiegroep hebben alle partners van het meetnet op gelijkwaardig niveau zitting. De uitwerking is zodanig dat de leerpunten van in het ILM 1.0 opgedane ervaringen getackeld zijn. Zie voor verdere uitwerking het Plan van Aanpak.

2.2 Het beeld kan ontstaan dat als gevolg van de governance sprake is van een bureaucratisch gedreven initiatief in plaats van het door AiREAS gewenste principe van sustainocratie⁶.

In dit project is geld geen doel, maar een middel om met alle partners gezamenlijk bij te dragen aan een gezondere leefomgeving op basis van de vijf kernwaarden die bij sustainocratie horen. De

⁶ Sustainocratie is een combinatie van Sustainable Human Progress (duurzame menselijke evolutie) en Democratie (onze vrijheid om prioriteiten te kiezen) op basis van de vijf kernwaarden Gezondheid, Veiligheid, Samenredzaamheid, Bewustwording en Basisbehoeften. Bron: Stichting Transformation, Idexation en Research, waar AiREAS aan verbonden is.

overheid is wel nodig als financier. En een terugtrekkende overheid betekent niet dat zij geen invloed wil hebben op het doel en de outcome van het meetnet. In het model van de governance is een gelijkwaardige positie van de uitvoerende partijen geborgd en wordt bureaucratie zoveel mogelijk beperkt door alleen te regelen wat echt nodig (onderhoud, leveringscontract, SLA en dienstverleningsovereenkomst).

3.1 *Andere partijen zijn wellicht beter uitgerust voor het contract- projectmanagement*

Voordeel is wel dat de ODZOB hiermee de kennis in huis houdt, nauw betrokken is bij het project dat een directe relatie heeft met basistaken (lucht- en geluidadvisering, vergunningverlening, toezicht en handhaving) en dat waardevolle informatie en data oplevert voor de taken van ODZOB.

3.2 *Contractmanagement is geen corebusiness van de ODZOB*

ODZOB heeft ervaring opgebouwd met contractmanagement energiecontracten en energiemonitoring)

3.3 *ODZOB heeft niet alle benodigde juridische kennis in huis voor contractmanagement*

De governance die nodig is voor het meetnet vereist juridische en economische kennis die niet op alle aspecten voorhanden is bij ODZOB. Zoals dit ook gebeurt met het contractmanagement voor de energie contracten kan de benodigde kennis extern betrokken worden. Zowel gemeente Eindhoven als BIZOB beschikken over deze deskundigheid. Bezien zal worden hoe hier in overleg invulling aan kan worden gegeven.

3.4 *Het is nog niet goed in te schatten hoeveel inzet nodig is voor contract- en projectmanagement*

Voor het eerste jaar is een inzet van 450 uur geraamd, gedekt uit het budget dat via collectieve taken beschikbaar wordt gesteld. In 2019 wordt ook extra inzet verwacht in verband met het opstarten van het meetnet. Aan de andere kant is er ook ruimte omdat de kosten minder zullen zijn doordat niet een heel kalenderjaar wordt gemeten. Op het moment dat duidelijk is wie deelneemt, wordt de businesscase verfijnd en worden deze aspecten daarbij meegenomen.

4.1 *Een intentieverklaring geeft nog geen zekerheid over de exacte kosten en deelname*

De intentieverklaring is noodzakelijk voor het vastleggen van het commitment en vervolgens de business case te kunnen sluiten.

4.2 *De intentieverklaring is niet bindend*

Ondanks het ondertekenen van de intentieverklaring kunnen gemeenten zich nog terugtrekken. We gaan er van uit dat de kans klein is dat deelnemers zich alsnog terug trekken.

5.1 *Het convenant is niet bindend.*

Ondanks het ondertekenen van het convenant kunnen partners zich nog terugtrekken. Het convenant is nodig om het benodigde commitment vast te leggen, als basis van vertrouwen in het meetnet. We gaan er van uit dat de kans klein is dat partners zich alsnog terug trekken.

5.2 *Deelname voor een bedrag van € 100.000 per jaar, voor een periode van vijf jaar, gedekt uit collectieve taken, beperkt voor dat deel de keuzevrijheid voor de besteding van de middelen.*

De business case van het project is gebaseerd op onderzoek & ontwikkeling waar een periode van vijf jaar voor nodig is. De doelstellingen passen prima binnen de verkenningen die voor het thema gezondheid in relatie tot de collectieve taken worden uitgevoerd.

Financiën/personeel

ODZOB: de inzet van de ODZOB wordt gedekt uit het beschikbaar gestelde budget uit collectieve taken. Het financiële overzicht is opgenomen in de businesscase en toegelicht in het plan van aanpak.

Vervolg/communicatie

Communicatieparagraaf is onderdeel van het plan van aanpak. We denken aan een persmoment bij ondertekenen intentieverklaring en bij het plaatsen van de eerste meetpaal in het landelijk gebied.

OMGEVINGSDIENST ZUIDOOST-BRABANT

Bijlagen

- ILM 2.0 - AiREAS - Plan van Aanpak concept 1.6
- Convenant Meetnet 1.3
- Intentieverklaring v 1.6